

André LEYSEN, *Achter de spiegel: terugblik op de oorlogsjaren*, Tielt, Lannoo, 1995, 300 p., kaarten

In 1987 schreef Hugo GIJSELS een stuk over *De zwarte jaren van André Leysen* in het schotschrift *De VlaamSSche Kronijken* (EPO/halt). De toenmalige voorzitter van het Verbond van Belgische Ondernemingen kreeg het verwijt dat hij een dikke wolk mist verspreidde over zijn oorlogsverleden.

Dat verwijt kan men vandaag de Belgische topmanager nog moeilijk maken. Leysen stelde zijn oorlogsmemoires te boek en gaf er talrijke interviews over in de binnen- en buitenlandse pers. Het boek maakte ophef. Leysens lidmaatschap van de *Hitlerjugend* was al langer bekend. Maar dat hij aan het eind van de oorlog ook nog kabinetschef werd van René Lagrou, de Vlaamse SS'er en minister van Binnenlandse Zaken in de Vlaamse Landsleiding, was niet geweten. Evenmin dat hij als *Vertrauensmann* van de *Sicherheitsdienst* (SD) op missie werd gestuurd om voor Cyriel Verschaeve een veilig heenkomen te zoeken. Over die episode schrijft Leysen de interessantste pagina's.

Toch heeft het boek vanuit historisch standpunt maar een beperkt belang. Dat komt vooral omdat Leysen geen goed geheugen heeft en omdat hij weigert essentiële verklaringen te geven. Dat heeft niets te maken met een poging om zijn verleden te verbloemen. Integendeel. Leysen windt er geen doekjes om dat zijn keuze voor de extreme collaboratie een grote dwaasheid was en hij roept zijn jeugdige leeftijd (°1927) niet eens als verontschuldiging in. Voor één keer is dat jammer. Want door de verantwoordelijkheid voor zijn daden exclusief voor zichzelf op te eisen,

leren we vrijwel niets over het milieu waarin Leysen leefde. We vernemen dat zijn ouders Duitsgezind waren en dat zijn oudere broer in 1941 op zeventienjarige leeftijd tot de *Waffen-SS* toetrad. Kort daarna nam André Leysen het besluit om lid te worden van de Duitse *Hitlerjugend* (HJ) en om van het Sint-Lievenscollege over te stappen naar de *Deutsche Schule* in Antwerpen. Daar moeten we het mee doen. Leysen heeft bewust ook niet veel moeite gedaan om onderzoek te verrichten in de bronnen. Hij wil zoveel mogelijk steunen op zijn geheugen, in de veronderstelling zo de authenticiteit van zijn memoires gaaf te houden. Maar we weten hoe krakkemikkig het geheugen vaak is. Zo beweert hij dat zijn HJ-afdeling in 1943 samensmolt met jongeren uit het VNV en andere groepen. Dat is onmogelijk. Einde 1943 werd de Vlaamse Hitlerjeugd opgericht zeer tegen de zin van het VNV. Het leidde zelfs tot een diepe crisis bij de VNV-jeugd. Leysen heeft het wellicht over de overgang van de DeVlag-jeugd naar de Vlaamse Hitlerjeugd. Voor een boeiend verhaal over de jeugdcollaboratie moet je dus niet bij Leysen zijn. Die ‘kleine geschiedenis’ interesseert hem eigenlijk niet. Hij wil zijn leven plaatsen in de ‘grote geschiedenis’ van de Tweede Wereldoorlog en het nationaal-socialisme. De zogenaamde “*diepgaande studie van de bronnen*” (p. 133) slaat op literatuuronderzoek over Hitler, het Derde Rijk, het fascisme enz. Leysen heeft zijn schaarse vrije tijd nuttig besteed en heel wat gelezen, maar dat maakt hem natuurlijk nog geen deskundige. Zijn analyse is op heel wat plaatsen betwistbaar, soms ronduit fout. Al bij al blijft zijn kennis aan de oppervlakte steken. Dat neemt niet weg dat zijn boek voor een breed publiek zeer leesbaar is. Zo is *Achter de spiegel* een boek dat wat ongelukkig tussen twee stoelen zit. Het biedt weinig interessante herinneringen aan een stukje geschiedenis van de collaboratie in Vlaanderen en als poging tot essay over de twintigste-eeuwse Duitse geschiedenis is het wat prematuur. Misschien is het nog het meest geslaagd als ‘volksopvoeding’ tot correct politiek denken.

BRUNO DE WEVER

COBDENSTRAAT 42, B-2018 ANTWERPEN